

27 MAYIS İNKILABININ HİKAYESİ

H. Cevahir KAYAM*

Abstract

Right after the May 27 Revolution, governmental institutions have published a number of booklets that explain the reasons behind May 27 events. Even though these cannot be called official views of the government, since governmental bodies have published them, it is strongly possible that the revolutionary staff directly or indirectly previewed them. In these booklets, reasons of the revolution, the events that led to May 27 and the motives that prompted the Army to act on behalf of the Turkish nation have been revealed.

The conclusion can be summarised as the Army has used its responsiveness to the demands of the nation and that it has acted as a result of this responsiveness in justifying the intervention as its main argument. The demands are justified but the actions to be taken must be left to the Army. The revolution, as in the Independence War, could be successfully organised only by the Army, which 'has been born into the

*Yrd.Doç.Dr., Kocaeli Üniversitesi, İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

hands of the Turkish nation'. In other words, all non-military societal reactions have limits. That is the demands should be declared to the Army and left to its responsibility.

.....

1.Giriş

Bu çalışmada “27 Mayıs İnkılabı”nın nedenleri üzerine siyasi ya da iktisadi çözümler yapmak amacıyla değiliz. Özellikle Türkiye'nin siyasi tarihi üzerine yapılmış çalışmalarda Cumhuriyet dönemindeki askeri darbelerin ilk örneği olması, getirdiği toplumsal ve siyasal açılımlar nedeniyle 27 Mayıs üzerinde önemle durulmaktadır. Öte yandan 27 Mayıs'ı gerçekleştiren kadrolar da kendilerini halka anlatma çabası içinde olmuşlardır. Radyo ve günlük basının yanı sıra, propaganda kitapçıklarına benzer yayınların kullanılması yoluna da gidilmiştir. Bunların tam sayısını ve dağıtım biçimlerini belirleyememekle birlikte, İnkılabı anlatmanın önemli araçlarından biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Söz konusu yayınlara doğrudan doğruya 27 Mayıs'ı gerçekleştiren kadroların resmi görüşü denemese de, hemen tümünün devlet kurumlarınca basılmış olması inkılabı yapan kadroların dolaylı ya da doğrudan denetiminden geçmiş olduklarını akla getirmektedir. Bundan dolayı bu yayınları, devletin ve/veya inkılabı yapan kadroların görüşlerini yansıtan yayınlar olarak incelemek olanaklıdır. Bu çalışmada amaç, ele aldığımız yayınlarda 27 Mayıs'ın halka nasıl anlatıldığını irdelemektir.

Yayınlardan ikisinin yazarı, yayın yeri ve yılı belli değildir (“27 Mayıs İnkılabının Hikayesi” ve “Köy Kahvesinde 27 Mayıs”). İki kitapçık kurum yayımıdır. Bunlardan “27 Mayıs İnkılabı ve Sebepleri” Adana Vilayeti İnkılabı Yayma ve Köylüyü Kalkındırma Komitesi Başkanlığı’nca, “27 Mayıs İnkılabının Sebepleri Nelerdir” ise Ankara Öğretmenler Yardımlaşma Sandığı’nca yayımlanmıştır. “27 Mayıs İnkılabının Sebepleri Nelerdir” Devlet Vekili Amil Artus’un 27 Mayıs’ın nedenlerini anlattığı iki radyo konuşmasını içermektedir. Artus’un bu iki konuşmasının yanı sıra, İnkılap Hükümetinin hedeflerini anlattığı bir başka radyo konuşması da, “27 Mayıs İnkılabının Hikayesi”nin ekinde yer almaktadır. “Türk Basımında 27 Mayıs” doğrudan Milli Birlik Komitesi’nce yayımlanmıştır. 27 Mayıs ile ilgili yayınlanan “basım özetleri”nin bir seçkisidir. Diğer iki kitapçık ise Ord. Prof. Enver Ziya Karal’ın “27 Mayıs İnkılabının Sebepleri ve Oluşumu” ile Dr. Sebahattin Tansel’in “27 Mayıs İnkılabını Hazırlayan Sebepler”idir. Bu iki yayın Milli Eğitim Basımevi tarafından basılmış ve bir ayda her birinin basım sayıları on binden altmış bine çıkarılmıştır.

Yayınlarda kullanılan dil oldukça sade, anlatım yalındır. Karal ve Tansel bilimsel makale biçimini kullanırken, “Türk Basımında 27 Mayıs” hariç, diğer kitapçıklarda öykü ve sohbet kurgusunu temel alan bir anlatım söz konusudur. “Türk Basımında 27 Mayıs” ise girişteki tanıtım yazısı hariç, 27 Mayıs’la ilgili yerel ve ulusal basından alıntılarla oluşturulmuş bir derlemedir.

İncelediğimiz yayınların temel kurgusunu belirtmek, yayınlardaki temel düşünce benzerliğini ortaya koymak bakımından yararlı olacaktır. “27 Mayıs İnkılabının Hikayesi”nin girişinde yapılan devrim tanımı, 27 Mayıs’ı halka anlatmanın da temel taşıını oluşturmaktadır. İnkılap şöyle tanımlanmaktadır: “İnkılap, eski, geri ve kötü olan bir kurumu iyi, güzel ve doğru olanla değiştirmektir.” Bu tanımdan yola çıkarak, bir hareketin inkılap sayılması için üç unsurun gerektiği ortaya konmaktadır. Birincisi, gereken eski, geri ve kötü bir şey bulunmalıdır; ikincisi, o eski, geri ve kötü şeyin yıkılması gerekmektedir; son olarak da eski, geri ve kötü olduğu için yıkılmış şeyin yerine daha ileri, daha iyi, daha doğru bir şeyin konması gerekmektedir.

Sözü edilen yayınlarda öncelikle Demokrat Parti (DP) döneminde demokrasiye aykırı uygulamalar, iktisadi çöküş ve iktidara mensup milletvekillerinin kişisel çıkarlarını ön planda tuttuğu vurgulanmış, sonra iktidarın meşruluğunu kaybettiği belirtilerek 27 Mayıs İnkılabı’nın getirdiği demokratik ve özgürlükçü ortam anlatılmıştır.

2. Demokrat Parti'nin Meşruiyetini Kaybetmesi

2.1 Demokrasiye Aykırı Uygulamalar

Yayınlarda hemen tümünde DP iktidarının olumlu uygulamaları parti programının gereği değil, parti yöneticilerinin kişisel samimiyetlerinin sonucu olarak nitelendirilmektedir. Bunun temel nedeni

olarak da DP'nin demokrasiyi içine sindirememesi, parti programının zayıflığı ve kadrolarının niteliksizliği gösterilmektedir.

Parti kurucularının 1945 öncesinde "hürriyet yolunda fikri veya fiili bir mücadelelerinin" olmaması önemli bir eksiklik (Karal). Dolayısıyla DP iktidarının ilk yıllarında yapılan genel af çıkarma, basın özgürlüğünü genişleten yasal düzenlemeler, devri sabık yaratmayacaklarını taahhüt etme ve eleştirilere tahammül gösterme anlayışından kısa sürede ve rahatlıkla geri dönülmesi programsızlığın sonucudur.

Oy kazanmaya yönelik programsız, systemsiz ve bölge çıkarlarını öne çıkaran uygulamalar partinin başlangıçtaki destekçileri ile ilişkilerinin kopmasına yol açmış, 1954 seçimlerinde üniversite, basın ve diğer aydınlarla olan ittifak sona ermiş, "büyük halk topluluğunu kontrol eden çeşitli istismarcılarla" işbirliği dönemi başlamıştır.

Karal'a göre 1954 seçimlerinin yaklaşmasıyla birlikte Demokrat Parti "totaliter" anlayışını açığa çıkarmıştır. Parti görüşünde olmayan memur ve hakimlerin değiştirilmesi, basına karşı sert sözlerin kullanılması, Halk Partisi'nin ve halkevlerinin mallarına el konulması bu anlayışın ilk uygulamalarıdır. Halkevleri ile ilgili uygulama, Demokrat Parti'nin "zihniyeti"ni ortaya koyması bakımından Karal tarafından önemsenmektedir. Yazara göre Demokrat Parti, "ilim ve kültürden hoşlanmayan bir zihniyete" sahiptir. Demokrat Parti kurucuları "kitap bilgisinin dinamizm ile bağdaşmayacağına inanmakta idiler". Kurucular

kendilerini eleştiren parti üyelerini “kitabı” diye alaya alarak bu görüşlerini açık bir biçimde ortaya koymuş oluyordular. Halk Partisi'nin mallarına el koymaktaki amaç ise bu partinin seçim şansını azaltmaktı.

Karal, seçimlerden güçlenmiş olarak çıkan Demokrat Parti'nin seçim sonuçlarını yanlış yorumladığı kanısındadır. İktidar, demokrasinin sınırlarını genişleteceğine, anti-demokratik uygulamalara yönelmiştir. Basın özgürlükleri kısıtlanmış, üniversite özerkliği zedelenmiş, yargıç teminatı kaldırılmış ve ulusal iradenin “tecellisi” engellenmiştir. Radyo, iktidarın propaganda aracı haline getirilmiştir. Siyasi çıkar uğruna hırsızlık ve vurgunculuğa göz yumulmuş, siyasi nüfuz kullanılarak çıkar elde edilmesi olağan görülmeye başlanmıştır. Din istismarı oy kazanmanın yolu olarak görülmüştür. Şiddetini gittikçe artıran baskılara karşı tepkiler de kendini göstermekteydi.

1957 seçimlerinden zayıflayarak çıkmasına rağmen Demokrat Parti, baskıları iyice artırmıştır. Vatan Cephesinin kurulmasıyla muhalefet ve tarafsız vatandaşlar tehdit edilmiş ve halkın din duyguları sömürülmüş, dinin politikaya alet edilmesiyle vicdan hürriyeti çiğnenmiş ve Türk Devrimleri'nin temel taşı laiklik, yerinden oynatılmıştır. Halk ikiye bölünmüş camiler ve kahveler bile ayrılmıştır. İktidar partisinin yarattığı imtiyazlı kesimler içindeki Atatürk Devrimleri karşıtı kesim, dinin politik araç olarak kullanılmasıyla devlet içinde yer edininip güçlenmeye başlamıştır. Mecliste muhalefetin sesi iç tüzük değişikliğiyle kısılmış hatta

İnönü'nün ortadan kaldırılmasına çalışarak muhalefetin yok edilmesi amaçlanmıştır. Basın çeşitli baskılarla susturulmuştur (Karal, Tansel).

Karal, 27 Mayıs'ın siyasi ve iktisadi nedenlerini çözümlerken Cumhuriyetin kuruluş ölküsünden başlamakta ve iktidarların meşruluğunun referans noktalarını ortaya koymaktadır. Buna göre Türkiye Cumhuriyeti, "Türk inkılabının eseridir". Bu nedenle inkılapla yapılan değişiklikler devletin temel dayanak noktalarıdır. Ulusal sınırlara, ulusal egemenliğe ve "yurtta barış, dünyada barış" ölküsüne dayanan yeni cumhuriyet, vicdan hürriyeti (din ve devlet işlerinin ayrılması), içtimai hürriyetler (medeni kanunun kabulü, ulusal eğitimin benimsenmesi), ekonomik hürriyetler (kapitülasyonların kaldırılması, devletçiliğin benimsenmesi, şahsi teşebbüsün himaye edilmesi), ve siyasi hürriyetler (demokrasinin kurallarının benimsenmesi, tek parti yönetiminin geçici bir sistem olarak uygulanması) üzerine kurulmuştur. Bu temel noktaların kesintiye uğraması ya da ortadan kaldırılması Türk İnkılabına karşı bir hareket olarak yorumlanmaktadır. Sözü edilen bu ölgülere aykırı politika uygulayan iktidarlar meşruluklarını yitirmiş olmaktadır. Demokrat Parti iktidarı da Cumhuriyetin ölgülerine –bunlar büyük oranda demokrasinin de ilkeleridir- uyan politikalar uygulamadığından 27 Mayıs öncesinde meşruluğunu kaybetmiş oluyordu.

"Köy Kahvesinde 27 Mayıs"da, 27 Mayıs'a yol açan siyasi nedenler anayasaya uygunluk ve dürüstlük açısından değerlendirilmektedir. Cumhuriyetin değerlerini köylüye ulaştırma

misyonunu üstlenmiş olan köy öğretmeni, devlet olmanın temel şartını, herkesin anayasaya uyması biçiminde anlatmaktadır. Anayasaya uymamak “anamı da saymam, babamı da saymam, yoldan şaşarım, eşkiyalık eder, dağı aşarım” demektir. DP kendi yandaşlarını düşünmüş, koltuğa yapışmış, eşkiyalık etmiş, “benden olan devlet sofrasına, benden olmayan kapı arkasına” diyerek milleti bölmüştür.

Demokrasi yerine baskı rejiminin uygulamaları tepkileri de beraberinde getirmiştir. Tepkilerin artması ise baskıların yoğunlaşması sonucunu doğurmuştur. Tansel, bu baskılar içinde basına ispat hakkı tanınmamasına, muhalefet ve üniversiteler üzerindeki baskılar ile tahkikat komisyonlarının kurulmasına dikkat çekmektedir. Bilime önem vermeyen iktidarın, doğruları dile getiren ve yanlış eleştiren üniversitelere tahammülü yoktur. Bu nedenle üniversite özerkliği sınırlandırılmıştır. Oysa demokrasinin en önemli göstergesi eleştiri özgürlüğüdür. Eleştirilere tahammül edemeyen iktidar diktatörlüğe kaymış olmaktadır. Muhalefet gösterilerinin yasaklanması ve İnönü'nün tasfiyesine yönelik çabalar iktidarın her an biraz daha demokrasiden vazgeçtiğini göstermiş olmaktadır. “27 Mayıs İnkılabı ve Sebepleri”nde de benzer siyasal nedenlerden söz edilmektedir.

“27 Mayıs İnkılabının Hikayesi”, 27 Mayıs öncesi siyasi ve iktisadi gelişmelere bakarken farklı bir değerlendirme ölçeği kullanmaktadır: yapılanların İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'ne uygun olup olmaması. Beyannamenin temel insan hakları ile ilgili

maddelerine dikkat çekilerek uygulamalar bunlara göre değerlendirilmektedir. İktidar, haksızlık yaparak, canlara kastederek, kendilerini himaye eden ve anayasaya uymayan kanunlar çıkararak, hakimleri baskı altına alarak, düzmece suçlarla vatandaşın evini basarak, peşine polis takarak, muhalif olanların dolaşmasını engelleyerek, parasını ödmeden imar adına vatandaşın evini barkını yıkararak, düşündüğünü, gördüğünü yazanı, çizeni, söyleyeni mahkemelerde süründürerek, basına ispat hakkı tanımayarak Beyannameyi uygulamamıştır.

Basına ispat hakkı tanınmaması iktidardakilerin “hırsızlık ve ahlaksızlıklarının” açığa çıkmasını istememelerinin bir sonucu olarak görülmektedir. İktidar kendi çıkarlarını koruma adına Beyannameyi uygulamayarak aynı zamanda Türkiye’yi “Dünya milletlerinin yüzüne bakamaz” duruma getirmiştir.

Demokrat Parti’nin baskıcı iktidarını sürdürmek için dini kullanması, Atatürk’ün “bize verdiği, bıraktığı üstün değerler”in çiğnenmesi olarak nitelendirilmektedir. İktidar, hürriyet isteyenleri dinsiz olarak görmektedir. Bu bakış açısı, halkın gerçekleri görmemesi için, manevi inançlarla oynanması olarak yorumlanmaktadır. Atatürkçülük’le din arasındaki ilişki ise şöyle açıklanmaktadır: “Atatürkçülük dinsizlik değildir. Üstelik, Atatürkçülük dinde ilerililik, güzelliştir. İslam’ın büyük peygamberi Hazreti Muhammet ‘Dinde zorlama yoktur’ diye buyurur. Atatürkçülük, dini bu emirdeki gibi benimsemiştir”. Buradaki ilginç nokta, Atatürkçülük’ün din anlayışının dinsel argümanlar kullanılarak

açıklanmış olmasıdır. Bu yöntem, yayının seslendiği kesim için anlatım kolaylığı sağlamaktadır. Bu aynı zamanda kitabın genel anlatım biçimiyle de uyum göstermektedir. Basit bir dil, yaşamdan örnekler ve akılda kalıcılığı kolaylaştıracak tekrarlar.

2.2 İktisadi Çöküş

İktisadi alanda yapılanlar siyasi alanda yapılardan farklı değildir. İktisadi alanda “yeni bir istiklal savaşı yaparak milleti refaha kavuşturacağım” vaat eden Demokrat Parti, bu alanda da bir programa sahip değildi. Yukarıda da söylendiği gibi program “kitabı” sayılmaktaydı. Uygulanan iktisadi politikalar tüketim ve yatırımların artırılmasına dayanmaktaydı. İşin üretim boyutu ihmal edilmişti. Verimlilik düşünülmeden bölgeci ve kişisel yararları dayalı, çok pahalıya mal olan yatırımlara girilmişti. Gümrük indirimleri ile ithalatın artışı yoluna gidilmiş, sonuçta döviz ve altın rezervleri tükenmiş, dış ticaret açıkları ve fiyatlar hızla artmaya başlamıştır (Karal). Siyasi krizin yanına iktisadi kriz de eklenmiştir. “Zam” yerine “ayar”, piyasada bulunmayan mallar için “yoktur” yerine “gelecektir” sözcüklerini kullanmayanlar hakkında soruşturmalar başlatılmıştır. Devlet olanaklarını kullanarak zenginleşme, rüşvet, yolsuzluk olağan hale gelerek imtiyazlı bir kesim yaratılmış, sınıfsız toplum anlayışı unutulmuştur.

Tansel, Demokrat Parti'nin 1950 seçimleri öncesindeki seçim propagandasındaki vaatlerine değinerek bunları iktidardaki uygulamalarla

karşılaştırmaktadır. Burada dikkati çeken husus, Karal'ın da sözünü ettiği gibi, vaatlerin belli bir parti programına oturmadığı vurgusudur. Hayat pahalılığının inanılmaz oranda düşürüleceği (40-50 kuruşa yükselmiş olan sigara fiyatlarının 5 kuruşa düşürüleceği), köylünün refahının kısa sürede yükseltileceği (köye okul, yol, evler yapılacağı, su getirileceği), demokrasinin yerleştirileceği (vatandaşlar arasında eşitliğin sağlanacağı, hürriyetlere saygı gösterileceği ve din hürriyetinin sağlanacağı) vaatleri fırsatçılığın bir aracı olarak yorumlanmaktadır.

Amil Artus, "27 Mayıs İnkılabının Sebepleri Nelerdir"de yer alan radyo konuşmalarında yukarıda sözü edilen iktisadi başarısızlıkların çarpıcı örneklerini vermektedir. Burada ikisine değinmekle yetineceğiz. İktisadi yolsuzluklara ilk örnek Ankara'da yapılan şeker fabrikasına ilişkindir. Fabrika yapımına 66 milyon lira harcanmış olmasına rağmen yapılanlar güzel havuzlar, dinlenme ve eğlence yerleri ile memurlara lüks lojmanlardır. Üretim biriminde henüz yapılan bir şey yoktur. Oysa Adapazarı şeker fabrikası 25 milyona mal olmuştur. 66 milyon lira ile üç şeker fabrikası yapmak olanaklıdır. Bununla da yetinilmemiş burada devlet adamları için verilen ziyafetlerde günde bin lira harcanmıştır (1957 yılı cari fiyatlarıyla kişi başına gelir 1160,7 TL).

Diğer bir örnek Amerika'dan alınan yağlarla ilgilidir. Amerika'dan 400 milyon liralık yağ alınmıştır ve bu miktar ülke ihtiyacının çok üstündedir. Bu miktarda yağın alınma nedeni "eski büyüklerden birin"nin Amerika'dan aldığı üç vapurun boş gelmesini

önlemektir. Yağların Türkiye'ye nakli için ödenen ücret vapurların eski büyüğe bedavaya mal olmasını sağladığı gibi 100 bin dolar da kar etmesi sonucunu doğurmuştur (1946-1959 sabit kur \$1=2,80 TL).

Benzer biçimde “Köy Kahvesinde 27 Mayıs”da da iktisadi başarısızlıkların örnekleri verilmektedir. Verilen örneklerde sadece yanlış iktisadi kararlar söz konusu değildir. Yapılanların halkı aldatmaya yönelik uygulamalar olduğundan da söz edilmektedir. İktidarın yaptırdığı köy çeşmesi de bir seçim malzemesi olarak değerlendirilmektedir. Siyasilerin çeşme vaadi kırsal kesimde önemli bir seçim malzemesi olmuştur. Fakat 27 Mayıs'ı savunan köylüler çeşmeyi, kandırılmış olmalarının bir sembolü olarak görmektedirler. Çünkü köylüye suyu akmayan bir çeşme verilirken devlet olanakları iktidar mensuplarına akıtılmıştır. Bir çeşme uğruna kandırılmış olmak eğitimsizliğin ve yoksulluğun sonucu olarak görülmektedir.

2.3. Milletvekillerinin Çıkarıcılığı

27 Mayıs öncesi betimlenirken dikkati çeken unsurların başında Demokrat Parti iktidarı ile ilgili sıfatlardır. Bu sıfatlar anlatım dili basitleştikçe ağırlaşmakta ve küçük düşürücü bir hal almaktadır. Böylece halkın gözünde bu insanların kişilikleri yıpratılmaya çalışılmaktadır. Siyasal görüşlerden çok karizmatik kişilerin kitleleri peşinden sürüklediği bir toplumsal yapıda bu yöntem, siyasal önderlerin etkinliğini kırmada kullanılan önemli bir araç halini almaktadır.

27 Mayıs sonrasında önemli propaganda malzemelerinden biri olarak kullanıldığını düşündüğümüz ve geniş kesimlerin anlayacağı bir üslupla kaleme alınan “27 Mayıs İnkılabının Hikayesi”, bu türden sıfatların en çok kullanıldığı kitapçıktır. İktidar mensupları için “hırsız, karı oynatan, utanmaz, sözünde durmayan, kurnaz, şeytanın aklına gelmeyen hilelerle kötü yola sapan, muhaliflerini sindiren, şeytana uymuş, doğru yoldan çıkmış, katil, milletin parasını çalan, kanunları çiğneyen, devrilen iktidarın eli kanlı başı, akılsız, mantıksız, yüreksiz, din sömürücüsü, vatandaşlarımızı birbirine küstüren Allahsız bir yola sapmış, zina yapan, dinin, ahlakın ve kanunların suç saydığı kötü işleri yapan, çete, eşkıya, malımızda, canımızda, ırzımızda gözü olanlar” sıfatları kullanılmıştır.

Diğer yayınlarda bu türden sıfatların daha az kullanıldığını ve yerlerini “emanete hiyanetlik, sabık ve sakıt iktidar, DP kodamanları, rey avcıları, gafil zümre, yalan ve düzenbazlıklarla iktidara gelenler, komitacılar, menfaati baltalanan kötü niyetli kişiler, zorbalara, yasa yiyiciler”e bıraktıklarını görmekteyiz. Daha akademik bir dille kaleme alınan “27 Mayıs İnkılabını Hazırlayan Sebepler” ve “27 Mayıs İnkılabının Sebepleri ve Oluşumu”nda DP'lilere yönelik bu tür sıfatlara rastlanmamaktadır.

Sayılan sıfatlarla yaftalanan iktidarın meşruluğu, başka nedenlere gerek kalmadan tartışılır hale gelmektedir. Bu durum elbette ki 27 Mayıs İnkılabını yapan kadrolar için yeterli değildir. İnkılabın toplumsal, siyasal

ve iktisadi nedenleri sıralanırken kafalarda kendiliğinden oluşan sonuç, bu niteliklere sahip iktidarın bunu hak ettiği şeklinde olmaktadır.

3. Demokrat Parti İktidarına Yönelik Uyarılar

3.1. Muhalefetin ve Ordunun Uyarı Çabaları

Demokrat Parti'nin anti-demokratik uygulamalarını düzeltmesi için parti-içi muhalefet, muhalefet ve Ordu önemli girişimlerde bulunmuştur. İncelediğimiz kitapçıklarda bunlardan Demokrat Parti'den istifalar, mecliste yapılan eleştiriler ve Cemal Gürsel'in Milli Savunma Bakanlığı'na yazdığı mektuba değinilmektedir. Muhalefet lideri İnönü'nün yurt gezileri de bir tür uyarı olarak aktarılmaktadır. Çünkü bu gezilerde halkın muhalefete olan ilgisi, özgürlüğe duyulan gereksinimin dile getirilmesi olarak yorumlanmaktadır.

Tansel, muhalefetin iktidarı uyarma çabalarını anlatırken muhalefetin yurtiçi gezilerinde yaşanan olaylara ve Meclis'teki tartışmalara dikkat çekmekte ve diğer yayımlardan farklı olarak uzun uzun bunlara yer vermektedir. Böylece öğrenci-gençlik olaylarından ders almayan iktidarın, benzer tepkiyi demokrasinin asli unsurlarından olan muhalefetin çabalarına karşı da gösterdiği ortaya konmuş olmaktadır.

Muhalefetin iyi niyetle yaptığı ikazlar, iktidarın sertleşmesine paralel olarak dozunu artırmış ve iktidarın devrileceği uyarısının dile getirilmesine kadar varmıştır. Muhalefet üzerindeki baskı Uşak'ta İnönü'ye taş atılmasıyla fiili saldırıya dönüşmüştür. Tansel bu olayı, "aklı

başında demokratların çirkin bulduğu” bir olay olarak görmektedir. Bunun aslında, “demokrasinin başına indirilmiş bir taş” olduğunu söylemektedir. Böylece muhalefet olmazsa demokrasi olmaz anlayışı ön plana çıkarılmaktadır.

Tansel iktidarın aymazlığını ortaya koymak için İnönü’nün Tahkikat Komisyonu’nun kurulması ile ilgili Meclis görüşmelerinde söylediklerini de aktarmaktadır. “Demokratik rejim istikametinden ayrılıp başka rejim haline girmek tehlikeli bir şeydir. Bu yolda devam ederseniz ben de sizi kurtaramam”. Bu, iktidarın en açık biçimde uyarılmasıdır. Fakat iktidar olayın ciddiyetini anlamamaktadır.

“27 Mayıs İnkılabının Hikayesi”nde de Tahkikat Komisyonunun kurulması sırasında muhalefetin, iktidarı “doğru yola çağırdığı” vurgulanmaktadır. Fakat iktidar “şeytana uymuştur”. Suçluların telaşı içinde olan iktidar, uyarılara aldırılmayarak muhalefeti susturma çabasına girmiştir. Bu durum “doğru söyleyenin dokuz köyden kovulması” olarak nitelendirilmiştir.

Tansel’in sözünü ettiği, muhalefet liderlerine yapılan saldırılardan diğer kitapçıklarda söz edilmemektedir. Bu durum -daha çok kırsal kesime seslendiğini düşündüğümüz bu kitapçıklarda- 27 Mayıs’ın, muhalefeti korumak adına yapıldığı izleniminin verilmek istenmediği biçiminde yorumlanabilir.

Tansel’e göre, Cemal Gürsel’in Milli Savunma Bakanı’na verdiği mektup, iktidara yapılmış en açık uyarıdır. Mektupta iktidara ne yapması

gerektiği ayrıntılarıyla gösterilmektedir. Gürsel, iktidarla Ordu arasında anlaşma zemini olmadığına bilinmesine rağmen mektubu yazma zorunda olduğunu belirtmektedir. Son olayların telafisi güç hoşnutsuzluklar yarattığından söz etmekte, özellikle öğrencilere karşı askerlerin kullanılmasının Ordunun politikaya karıştırılması sonucunu doğurduğunu anlatmaktadır. Bu tespit, olacakların en açık ifadesidir.

Mektupta, başta cumhurbaşkanı olmak üzere, gelişmelerden sorumlu siyasiler ve bürokratların değiştirilmesi, eşitliğe aykırı ve özgürlüğü kısıtlayıcı yasaların yürürlükten kaldırılması, din istismarcılığından vazgeçilmesi, yolsuzlukların üzerine gidilmesi ve Ordu'nun sorunlarının çözülmesi istenmektedir.

Tansel, mektubun tümünü ele alıp değerlendirerek iktidarın vurdumduymazlığına dikkat çekmektedir. Mektubu gerektiği gibi değerlendiremeyen iktidar, “ileriye göremeyen insanlardan” oluştuğundan, gerekli önlemleri almamış ve şiddet siyasetine devam ederek kendi sonunu hazırlamıştır.

3.2. Öğrenci-gençlik olayları

27 Mayıs öncesindeki öğrenci-gençlik olayları 18 Nisan'da Tahkikat Komisyonu'nun kurulmasından sonra başlamıştır. Tahkikat Komisyonu'nun kurulması bardağı taşıran son damladır. Eylemsel ilk tepki üniversiteden gelmiştir. 28 Nisan'da İstanbul Üniversitesi'nde ilk protesto mitingi yapılmış, polisin müdahalesini önlemeye çalışan Hukuk

Fakültesi dekanı ve üniversite rektörü polisin hakaretine uğrayarak yaralanmış ve emniyete götürülmüştür. Öğrenciler hocalarını kurtarmak isterken polisin ateşiyle karşılaşmışlardır.

Aynı gün İstanbul ve Ankara'da sıkıyönetim ilan edilmiştir. Buna rağmen 29 Nisan'da Ankara'da Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri okul bahçesinde protesto toplantıları yapmışlardır. Polis olaya müdahale ederek öğrencilere ve binalara ateş açmıştır. Öğrenci olayları İstanbul'da 3 Mayıs'a, Ankara'da 20 Mayıs'a kadar devam etmiştir. 21 Mayıs'ta Harp Okulu öğrencileri sessiz bir yürüyüş yapmışlardır.

Görüldüğü gibi öğrenci-gençlik olayları 27 Mayıs'tan önceki ayda ortaya çıkmıştır ve bunlar 27 Mayıs'ın tetikleyicisi olmuştur. Bu olaylar incelediğimiz bütün yayınlarda ele alınmıştır.

Karal bu olayların parolasının "hürriyet, diktatörlüğe mukavemet ve iktidar tarafından hazırlanmakta olan kardeş kavgasını önlemek" olduğunu belirtmektedir. Halk, yapılanların anlamını kavramakla birlikte olaylara katılamıyordu. Fakat takibata uğrayan gençleri saklayarak ve yaralananları tedavi ederek hangi taraftan olduğunu belli ediyordu. Dikkati çeken nokta Karal'ın halkın olayların içinde aktif olarak yer almamasını eleştiri konusu yapmaması, aksine bu durumu "iktidarın maddi kuvveti ile gençliğin imanı arasında başlayan kavga" diyerek doğal bir durummuş gibi aktarmasıdır.

İktidar olayların “maksadını, manasını, hedefini anlamaktan aciz” olarak nitelendirilmektedir. Bu durum iktidarın olaylara çözüm getirme yeteneğinin olmamasından ileri gelmektedir.

Üniversite gençliğinin hükümeti protestosu “haklı bir davranış” olarak görülmektedir. “Zulme alışık olmayan Türk Gençliği’nden başka türlü bir davranış da beklenemezdi. İktidarı uyarmaya yönelik gösterilerin şiddet kullanılarak bastırılmaya çalışılması, iktidarın acımasızlığını ve hukuk tanımazlığını göstermektedir. İktidar yolsuzlukların ve hukuksuzluğunun hesabı sorulsun istememektedir. Olayların başlamasıyla birlikte sıkıyönetim ilan edilmesi de bunu göstermektedir” (27 Mayıs İnkılabı ve Sebepleri).

Öğrenci-gençlik olaylarının 27 Mayıs’a giden yolda en önemli kilometre taşı olarak anlatıldığı yayın“27 Mayıs İnkılabının Hikayesi”dir. Olaylar coşkulu bir dille anlatılmıştır. Üniversiteler toplumu aydınlatan, ona yol gösteren kurumlar olarak görüldüğünden burada meydana gelen olaylar ve olayların aktörleri (öğretim üyeleri ve öğrenciler) öncelikle dikkate alınması gereken unsurlar olarak nitelenmektedir.

Olaylar sırasında gençliğin kullandığı kavramların ulusun manevi dünyasına ait kavramlar olduğuna dikkat çekilmektedir. Gösterilerde sıklıkla İstiklal Marşı okunmakta, Atatürk’ün Samsun’a çıkarken söylediği iddia edilen “Dağ Başını Duman Almış” türküsü söylenmektedir. Sloganlardaki vurgular ulusun özlemlerini yansıtmaktadır: “Hürriyet ...

hürriyet”, “Kahrolsun diktatörler”, Yaşasın hürriyet ... yaşasın vatan ... yaşasın millet ...”, “Ya ya ya, şa şa şa Türk ordusu çok yaşa”.

Eylemlerle ilgili olarak gösterilen tepkiler açısından asker ve polis arasındaki ayrım özellikle vurgulanmıştır. “Bu milletin askerleri her zaman suçsuzların, masumların yanında” olduğu ve “bu millet anadan doğma asker olduğu” için gençlikle ordu ilk günden kaynaşmıştır. Böylece Ordu da taraf olduğunu ortaya koymuş oluyordu. Fakat tek tük de olsa Ordu içinde iktidarı destekleyen subaylar vardır. Bunlar da “iktidarın suç ortağı” denilerek teşhir edilmektedir.

İktidarın sertliğini ve zalimliğini ortaya koymak için polisler eylemlerde yaptıkları ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Polis aldığı emirler gereği olayları şiddet kullanarak bastırmağa çalışmaktadır. Atlı polisler göstericilerin üzerine yürütmekte, göz yaşartıcı bomba kullanmakta, göstericileri hedef alarak ateş etmekte (Turan Emeksiz’in ölümü), coplarla göstericileri dövmekte, atlarla fakülte binalarına girmekte, kitapları yırtmaktadır. Bütün bunlar vahim gelişmeler olarak nitelendirilerek gençliğin mücadelesi efsaneleştirilmektedir.

Tansel, Harp Okulu öğrencilerinin yürüyüşünü özel bir önemle ele almaktadır. Bu yürüyüş “büyük bir hadise”dir. Çünkü Harp Okulu öğrencilerini üniversite öğrencilerinden ayıran şey “münevver bir sınıf” olmalarının yanında “silahlı bir sınıf” olmalarıdır. Bu nedenle bu yürüyüş son ikaz olarak değerlendirilmektedir. Üstlerinin izni ile yürüyen askeri öğrenciler iktidara son bir şans daha vermiş olmaktadır. Fakat İktidar bu

son şansı değerlendireceği yerde “imha” planları yaparak kendi sonunu hazırlamış oluyordu. Artus da Tansel’in yaptığı yoruma benzer bir yorumla, Harp Okulu’nun yürüyüşünü son ihtar olarak değerlendirmektedir.

Gençlik, kötülükleri ve zulmü sona erdirmek için harekete geçmiş ve bu mücadelede şehitler de vermiştir. Şehitlerin varlığı, 27 Mayıs’ı kendiliğinden meşru hale getirmektedir. Okuyucuya şu soru sorulmaktadır: “Ölenlerden biri senin öz oğlun olsaydı yapılmış olan bu inkılabı yine küçümser miydin?” (“27 Mayıs İnkılabı ve Sebepleri”) Bu doğrudan insanların vicdanlarına ve duygu dünyalarına sesleniştir. Erkek çocuğun ailenin ve toplumun geleceği olarak görüldüğü bir toplumda bu soruya olumsuz yanıt vermek olanaksızdır.

Olaylar sırasında ve 27 Mayıs’ta ölen Turan Emeksiz (üniversite öğrencisi), Nedim Özpulat (lise öğrencisi), Ali İhsan Kalmaz (teğmen), Ersan Özsay ve Gültekin Seçmen, Karal’a göre tarihimizde inkılap, fikir ve teşebbüsleri uğruna hayatlarını feda eden şehitlerimizden beşidir. Bunların “eşsiz bir tören ve taşkın bir heyecanla” Anıt kabir’e gömülmeleri Türk Milletinin duyduğu şükran duygularının bir ifadesidir. İnkılap şehitleri Atatürk Devrimlerinin değerlerini koruma uğruna ölmüşlerdir. Bu değerlendirmeye Karal 27 Mayıs’ın Atatürk devrimlerinin devamı olduğu sonucuna ulaşmaktadır.

4. İnkılabın Meşruluğu

27 Mayıs İnkılabı'nı, duyurulduğu andan itibaren meşrulaştırma çabası da başlamış oluyordu. Karal, haberin radyodan verilmesinden sonra "kabuslu gecelerin sona erdiğini ve yeni bir günün doğmakta olduğunu" belirtmektedir.

Elbette ki "milletin haklarını, milletin elinden alanlar, yine milletin ordusu tarafından devrileceklerdi". Ordu hep "milletin" yanındadır ve halkı işe karıştırmadan sorunları çözecektir (Tansel). 27 Mayıs öncesindeki gelişmelerle millet orduya bir görev vermiştir. Öğrenci-gençlik aracılığı ile isteğini dile getiren Türk Ulusu, bu isteğin gereğinin Ordu tarafından yerine getirilmesini beklemektedir. Ordu da bu isteğe uyarak gereğini yapmıştır (27 Mayıs İnkılabının Sebepleri Nelerdir).

Ordunun hareket tarzından daha önemlisi, "inkılap fikrinin önce Türk Milletinin dimağında ve vicdanında doğmuş bulunmasıdır". Türk Ulusu, mevcut düzenin soysuzlaşmış olduğu, yeni bir düzenin gerekli olduğu ve düzenin de ancak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin müdahalesi ile değiştirilebileceğinin bilincindedir. Bu durum ordunun göreve çağırılması demektir. Bu çağırının etkisiyledir ki ordu, partiler üstü bir anlayışla yeni bir düzen kurmak amacıyla iktidarı devirmiştir. Yeni düzenin temel hareket noktaları ise Atatürk Devrimlerini çağın gereklerine göre geliştirmek, devletin sarsılmış olan iç ve dış itibarını yeniden sağlamak, bölünmeyle yüz yüze gelmiş milli varlığı kurtarmak ve yeni bir idari yapı oluşturmaktır (Karal).

Görüldüğü gibi Karal'da ordu, ulus adına hareket eden bir güçtür. Bu nedenle ordu, ulusun isteklerini doğru algılamakta ve gereğini yapmaktadır. Bu genel bütünlüğün altında, özel olarak ordu, gençlik ve aydın ittifakına verilen önem dikkat çekicidir. Karal orduyu, “gençliğin üniformalı bir bölümü” olarak görmektedir. Böyle olduğu için ordu, hürriyet mücadelesinde gençliği ve aydınları sürekli desteklemiştir. Türk tarihinde ileriye doğru hareketlerin temelinde bu ittifakın yattığı vurgulanmaktadır. Ayrıca bu ittifak, ulusun ilerlemesinin teminatı olarak görülmektedir. Bu ilişki ve sonuçlar, 27 Mayıs'ın meşruluğunun başka yerlerde aranmasını da gereksiz hale getirmektedir.

“Köy kahvesinde 27 Mayıs”da meşruluk, öğretmenin, ordu “milletin yasasını kurtarmak için araya girdi” cümlesinde kendini göstermektedir. İnkılabı yapanlar Mustafa Kemal'in paşalarıdır. Ayrıca askerlik yapanlar da ordunun “güzel ocak” olduğunu bilmektedirler. Güzel ocak olan ordunun ve Mustafa Kemal'in paşalarının yanlış bir iş yapmayacağı, bu kabullerden çıkacak sonuçtur. Cemal Paşa'nın İnkılap'tan sonraki ilk konuşmasında dile getirdiği “diktatör olmayacağım” sözü de millet adına hareket edildiğinin ve milletin kendini yönetmesini istediğinin kanıtı olarak kullanılmaktadır.

27 Mayıs'a halkın gösterdiği tepkilere de değinilerek yapılanın doğruluğu gösterilmeye çalışılmaktadır. “Malımızda, canımızda, ırzımızda gözül olanları ordu, Türk Milleti emrettiği için devirince, memleketin her yanında bir sevinç selidir kabardı” (27 Mayıs İnkılabının Hikayesi).

Anlaşıyor ki 27 Mayıs, bir bayram şenliğiyle karşılanmıştır. Halk yollara dökülmüş, çocuklar bayramlıklarını giymiş, türküler, marşlar söylenmiş, halk “Türkiye’nin bu kez de yüreği” olan Ankara’ya akmıştır. Bu, orduya bağlılığın ve güvenin bir işareti olarak görülmektedir. Ankara’nın inkılabın da yüreği olması, Milli Mücadele ile kurulan ilginin göstergesidir. 27 Mayıs da Milli Mücadele gibi ülkeyi yeniden kurtarmış olmaktadır. Bu eylem, Ankara merkezli olması nedeniyle kaçınılmaz olarak Atatürk Devrimleri’nin devamı karakterini kazanmış olmaktadır.

27 Mayıs’ın meşruluğunu açıklama çabası, Amil Artus’un radyo konuşmalarında da görülmektedir. Artus, anayasanın uygulanmaması durumunda hakların ve hürriyetlerin tehlikeye gireceğinden ve hükümete inancın kalmayacağından söz ederek bu durumda, milletvekillerinin azledilmesi sonucunun ortaya çıkacağını belirtmektedir. Eğer durumun aciliyeti seçimi beklemeye uygun değilse inkılap kaçınılmaz olmaktadır. İnkılap günü halkın sokaklara fırlayarak subayları ve askerleri sevinç gözyaşlarıyla kucaklaması, Ordu’nun millet adına hareket ettiğinin göstergesidir. Artus’a göre halk, bir işgal idaresinden kurtulmuş gibidir ve demokrasinin son teminatı olarak Türk gençliğini ve orduyu gördüğünü ifade etmektedir.

İnkılabın meşruluğu sadece ülke içindeki gelişmelerle açıklanamamaktadır. Çünkü dünya da bu inkılabı “en asil ve kibar bir ihtilal olarak” karşılamıştır. Dünya, “Türk Milletinin bu büyük başarısı karşısında hayranlığını gizleyemedi. Kuvvetli bir Türkiye’nin doğduğunu

söyledi” (“27 Mayıs İnkılabının Hikayesi). Bu yorumları destekleyen kanıtlar olarak da Amerika, Fransa ve Alman basınından yapılan alıntılar kullanılmıştır: Menderes rejiminin devrilmesinden sonra, Türkiye Cumhuriyeti demokrasi geleneklerine uygun bir duruma getirilmiştir (Times). Karanlık ve zulüm idaresinden sıyrılan Türkiye ışıklı günlere doğru yol almaktadır (Le Monde). Türkiye’de şu anda her zaman en kuvvetli bir nizam unsuru olmuş Türk Ordusu iktidardadır ama bu demokratik ahengi bozmamakta, sadece diktatör Menderes’in gittikçe kötüye kullanmakta olduğu yetkileri elinden almaktadır (Neue Rhein Zeitung).

Batı, demokrasinin ve insan haklarının anayurdu olarak görüldüğünden, Batı’da yapılan bu tür yorumlar 27 Mayıs İnkılabı için elbette önemli olmuştur. Böylece inkılabın meşruluğu, ülke sınırları içinde kabul edilen bir olgu olmaktan çıkmakta, Türkiye’nin evrensel kuralların sınavından geçerek Batı’nın bir parçası olmaya devam etmesi mümkün olmaktadır. Basındaki yorum ve haberlerin meşruluğun kanıtı olarak kullanılması, yurt dışındaki gazetelerle sınırlı değildir. Yerel ve ulusal basından alıntılarla oluşturulmuş yayın, bu konudaki çabaların bir sonucudur.

“Türk Basınında 27 Mayıs”da 27 Mayıs’la ilgili alıntılar yapıldığı gazeteler şunlardır: Dünya, Akşam, Ulus, Yenigün, Öncü, Ülke (Sivas), Başarı (Manisa), Erzurum, Sinop, Şimşek (Kırkağaç), Devrim (Isparta), İbret (Alaşehir), Zaman (Kayseri), Telgraf (Ankara), Ege

Ekspres (İzmir), Yeni Turan (Burdur), Balıkesir Ekspres, 27 Mayıs (Konya Ereğli), Yeni Konya, Sebat (Afyon), Vatan, Millet (Bursa), Ordu Postası (Ankara), Türk Dili (Balıkesir), Doğu (Sivas), Hür Vatan.

Alıntılarda öne çıkan temaları kısaca şöyle sıralayabiliriz: Karanlık bir çağ kapanmıştır, aydınlık çağın temellerini sağlam atmak için Milli Birlik Yönetimi etrafında toplanmalıdır. Demokrat Parti'nin yıktığı adalet mekanizması 27 Mayıs'la yeniden kurulmalıdır. 27 Mayıs baskılara karşı koyan haysiyetli kuşakların müşterek eseridir. Türk Ordusu, politikanın sosyal kanunlarını yalancı çıkararak Türk insanına hasretini çektiği demokrasiyi kuracaktır. İnkılabın nüvesini oluşturan "sosyal ahlak" ordunun millete müthiş bir armağanıdır. Milli Birlik Komitesi'nin iş ve anlayış birliğine uymak canımızı, malımızı, bayrak ve dinimizi korumaktır. Devlet ve hükümete yardım kendimize yardımdır. Milli Birlik Komitesi iki temel düşünceye dayanmaktadır: Atatürk inkılapları ve sosyal adalet. Eskiye dönmek için Atatürkçü aydınlar safları sıklaştırmalıdır. Kan dökmeyen, gözyaşı dökmeyen, ter döken ihtilalin cihan tarihinde eşi yoktur. 27 Mayıs çimizdeki nemelazımcı olmayanların eseridir. Yeni Büyük Millet Meclisi binasındaki yemin töreninde (6 Ocak 1961) Milli Birlik Komitesi üyeleriyle Yeni Temsilcilerin yan yana kenetlenmiş gibi oturmaları, ihtilalin diktatörlüğü amaçlamadığını, daha başlangıçta geçici olduğu ve iktidarı normal idareye bırakmayı amaçladığını göstermektedir. Türk Milleti gençleri, ihtiyarları, nineleri, gelinlik kızları ile asker olan ordu olan bir millettir.

Anayasayı hazırlayacak komisyonun raporu, Tansel için 27 Mayıs'ın meşruluğunu açıklayan önemli bir belgedir. Raporda 27 Mayıs, “adi ve siyasi bir hükümet darbesi” sayılmamaktadır. Siyasal iktidar, “amme haklarını” koruyacağına “şahsi nüfuz ve ihtiraslarla zümre menfaatlerini temsil eden maddi bir kuvvet haline geldiği” için; ordu, adliye ve barolar, üniversiteler, kanunlara bağlı memurlar, basın ve diğer sosyal müessese ve kuvvetler ile bağlantısını kaybettiği için; Atatürk Devrimlerine karşı düşman duruma düştüğü için; öğrenci-gençlik olaylarına yaklaşımı demokratik uygulamalara ters düştüğü için “artık sosyal bir müessese sayılamazdı”. Bu gelişmelerden sonra “devlet müesseselerini, içtimai müesseseleri, siyasi kudreti ve meşru hükümeti yeniden kurmak mecburiyeti hasıl olmuştur”. Böylece yeni bir düzenin kurulması gerekliliği, 27 Mayıs'ın da gerekliliğini de açıklamaktadır.

Yukarıda aktarılan konulardan da anlaşıldığı gibi, 27 Mayıs'ın haklılığının ortaya konmasının temel yöntemi, Demokrat Parti'nin anti-demokratik karakterini vurgulamak ve inkılabın yeni bir demokratik düzen kuracağını anlatmaktan geçmektedir. Bu yeni düzen, Atatürk devrimlerini devam ettirecek, demokrasiyi yeniden rayına oturtacak ve iktisadi sorunları çözecektir.

5. Sonuç

Türk siyasal yaşamında her dönem dikkate alınması zorunlu olan ve “gerektiğinde” aktif bir biçimde siyasetin içinde olan ordunun,

doğrudan yönetime el koyduğu ilk askeri müdahale 27 Mayıs'tır. Üzerinde hala tartışılan 27 Mayıs, askeri müdahaleler yolunu açmış olmasına rağmen, sağladığı toplumsal kazanımlar nedeniyle diğer müdahalelerden farklılık göstermektedir. Belki de tam da bu nedenle 27 Mayıs, kendini topluma anlatma ve benimsetme yönünde daha çok çaba göstermek durumunda kalmıştır.

İncelediğimiz kitapçıklar, 27 Mayıs'ın kendini topluma anlatma ve benimsetme çabasıyla kaleme alınmıştır. Kitapçıkların anlatım dilleri dikkate alındığında, toplumun farklı kesimlerine seslendikleri ortaya çıkmaktadır. Fakat hepsindeki temel kurgu aynıdır: Demokrat Parti dönemindeki anti-demokratik uygulamalar ve iktisadi çöküşün ortaya konması; iktidar mensuplarının kişisel çıkarlarını ülke çıkarlarından üstün gördüklerinin vurgulanması ve inkılabın getirdiği yeni düzenin bütün kötülüklerine son vermesi.

Demokrat Parti, anti-demokratik uygulamalarıyla çok partili sistemi benimseyemediğini göstermiş olmaktadır. Meclis çoğunluğunun demokrasi için yeterli olduğunu zannetmiş, baskıcı tavrının meşru olduğunu düşünmüştür. Demokrasi bilinciyle donatılmamış partililer, kolayca kişisel çıkar peşinde koşan bireylere dönmüştür. Parti programının yetersizliği de demokrasinin ve kalkınmanın gerçekleştirilmesine engel olmuştur.

Demokrat Parti dönemiyle ilgili yapılan eleştirilerin çok partili demokrasi ve iktisadi gelişme ölçütleriyle yapılması dikkat çekicidir.

Demokrat Parti uygulamaları nedeniyle, çok partili sisteme yönelik her hangi bir eleştiriye rastlanmamaktadır. Bu, 27 Mayıs sonrası dile getirilenlerle de uyum göstermektedir. 27 Mayıs, kendini demokrasiyi yeniden kurma projesi üstüne inşa etmektedir. İyiye ve güzele doğru gitme hareketi olan İnkılap, Türk toplumunu demokrasi temelinde yeniden biçimlendirme hareketi olarak anlam kazanmaktadır.

27 Mayıs öncesi ve sonrasında üniversiteler, tepkileri ve çabasıyla dikkate alınan kurumların başında gelmektedir. İlerlemenin temeli bilime dayandırıldığı için üniversiteler, saygın bir kurum olarak görülmektedir. Dolayısıyla öğrenci-gençliğin tepkisi önemsenmekte ve yol gösterici olarak nitelendirilmektedir. Toplumsal hoşnutsuzluğu ve çözümleri dile getiren gençliktir. Gençlik Atatürk'e olan bağlılığıyla kendini, ülke çıkarları için feda etmekten çekinmemektedir.

Gençliğin dile getirdiği sorunları çözecek kurum ise ordudur. Ordu, bu gücünü ulusundan almaktadır. Ulus-ordu birlikteliği sıkça vurgulanmaktadır. Ordu, toplum adına hareket etme ve karar verme gücünü, ulusun "çelikleşmiş bir ifadesi" olmaktan almaktadır. Ülkeyi iç ve dış tehlikelere karşı korumak, bu nedenle, ordunun doğal ve vazgeçilmez görevi olmaktadır. Bu anlayışla 27 Mayıs kolayca meşrulaştırılmıştır. Kısaca, toplum sorunlarını öğrenci-gençlik aracılığı ile dile getirmiş, mesajı alan ordu ulus adına sorunları çözecek inkılabı gerçekleştirmiştir.

Son olarak belirtmek gerekir ki, incelenen kitapçıklar 27 Mayıs'ın halka anlatılması için devlet kurumları ve inkılabı destekleyen

kurumlarca yayınlanan çalışmaların –belki de- küçük bir bölümünü oluşturmaktadır. Ama farklı kesimlere seslendiğini düşündüğümüz, çalışmamıza konu olan kitapçıklarla, bu alandaki çabaların genel havasını yakalama olanağını bize vermiştir. Günümüzün iletişim olanakları göz önüne alındığında altmışlı yıllar, kısıtlı olanaklarla kitlelere ulaşma sorununu aşmak durumundaydı. Radyo ve günlük basının yanı sıra söz konusu edilen yayımlar önemli işlevler görmüş olmalıdırlar.

Kaynakça:

- Adana Vilayeti İnkılabı Yayma ve Köylüyü Kalkındırma Komitesi Başkanlığı, “27 Mayıs İnkılabı ve Sebepleri, Zemin Matbaası, Adana 1960.
- Ankara Öğretmenler Yardımlaşma Sandığı, “27 Mayıs İnkılabının Sebepleri Nelerdir”, 1960, Yayınevi ve yayın yeri belirtilmemiş.
- KARAL, Enver Ziya, “27 Mayıs İnkılabının Sebepleri ve Oluşumu”, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960.
- Milli Birlik Komitesi, “Türk Basınında 27 Mayıs”, Yayınevi, yayın yeri ve yılı belirtilmemiş.
- TANSEL, Selahattin, “27 Mayıs İnkılabını Hazırlayan Sebepler”, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960.
- “Köy Kahvesinde 27 Mayıs”, Yayınevi, yayın yeri ve yılı belirtilmemiş.
- “27 Mayıs İnkılabının Hikayesi”, Yayınevi, yayın yeri ve yılı belirtilmemiş.

